

KHMW Beleidsplan 2021/2022

A *Inleiding*

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, de KHMW, is een genootschap waar wetenschappers en niet-wetenschappers elkaar sinds 1752 treffen om de wetenschap en de toepassing ervan ten behoeve van de samenleving te bevorderen.

Oorsprong

De KHMW is daarmee het oudste ‘Geleerde Genootschap’ in Nederland en werd op initiatief van zeven vooraanstaande burgers van Haarlem als Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen opgericht in 1752, met als doel ‘het bevorderen van de wetenschap’ in de ruimste zin. Aanvankelijk was de belangrijkste activiteit het uitschrijven en honoreren van prijsvragen over actuele wetenschappelijke vraagstukken. De Maatschappij is sinds 1841 gevestigd in het monumentale Hodshon Huis, Spaarne 17, te Haarlem, recht tegenover haar goede buur Teylers Museum. Het predikaat Koninklijk is verleend ter gelegenheid van haar 250-jarig bestaan in 2002. Z.M. Koning Willem Alexander is, in opvolging van zijn vader, sinds 2006 protector van de KHMW.

Doelstelling

De wetenschap bevorderen en een brug slaan tussen wetenschap en samenleving. Dit is de missie van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen sinds 1752, in iedere periode op een eigentijdse manier. Tegenwoordig krijgt deze missie vorm in lezingen en symposia, maar vooral eert de KHMW wetenschappers op alle niveaus middels prijzen. Met de toekenning van prijzen wil de KHMW blijvend talent in Nederland herkennen en erkennen.

Structuur

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen kent vanouds een tweeledige structuur: enerzijds vertegenwoordigers van de samenleving die in de wetenschap geïnteresseerd zijn (directeuren genaamd, nu ruim 400) en anderzijds een groep van wetenschappers (leden genoemd, nu bijna 550 hoogleraren), die verantwoordelijk zijn voor de wetenschappelijke activiteiten van de Maatschappij. Deze tweedeling is tot op de dag van vandaag gehandhaafd. Om contact met buitenlandse geleerde genootschappen, universiteiten en onderzoeksinstituten te onderhouden worden, op persoonlijke titel, wetenschappers uit andere landen als buitenlandse leden opgenomen. Hun aantal bedraagt momenteel ruim 40.

B *Activiteiten*

Prijzen

Prijzen vormen van oudsher de core business van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. De Hollandsche Maatschappij levert onafhankelijke juryleden voor de beoordeling van wetenschappelijke prestaties. Prijzen en stipendia worden toegekend op allerlei niveaus, van profielwerkstukprijzen, via scriptieprijzen en promotieprijsen, tot oeuvreprijsen. Jaarlijks worden inmiddels meer dan 100 prijzen uitgereikt tijdens feestelijke en inspirerende bijeenkomsten in het Hodshon Huis en op externe locaties.

Van 1752 tot 1918 schreef de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen meer dan 1.200 prijsvragen uit over uiteenlopende actuele maatschappelijke vraagstukken om wetenschappelijke doorbraken te financieren. Vanaf 2010 is deze prijsvraagtraditie een decennium lang – in een nieuw jasje – in ere hersteld en schreef de Koninklijke Hollandsche

Maatschappij der Wetenschappen jaarlijks een essaywedstrijd uit over een actueel onderwerp dat ons serieus bezighoudt, waarbij wetenschappers en niet-wetenschappers zich uitgedaagd voelden om aan die oproep gehoor te geven. De bekroonde essays zijn telkens gebundeld in een boekje.

De coronaperiode werd benut om een essayprijsvraag uit te schrijven waarin directeuren en leden van de KHMW en leden van de Nationale DenkTank werden uitgenodigd hun gedachten en inzichten over (de gevolgen van) corona op schrift te stellen. De essays bevatten stuk voor stuk interessante observaties, gedachten en aanknopingspunten. Ook deze zijn gebundeld in een boekje.

De prijzen en stipendia worden financieel mede mogelijk gemaakt door donaties van bedrijven, stichtingen, fondsen, genootschappen en particulieren. Een overzicht van prijzen, stipendia en sponsors is op de website te raadplegen (khw.nl/prijzen).

Het prijzenpalet van de Hollandsche Maatschappij breidt zich jaarlijks uit: op eigen initiatief, als resultaat van legaten en schenkingen, en steeds vaker ook in samenwerking met externe partners. In 2019 is een oeuverprijs voor natuurwetenschappen toegevoegd, gefinancierd vanuit het Langerhuizen Fonds, en is een samenwerking aangegaan met drie wetenschapsmusea om een prijs voor wetenschapscommunicatie in te stellen, de Irispenning. Recente legaten en schenkingen hebben de instelling mogelijk gemaakt van de jaarlijkse Brouwer Vertrouwensprijs van 100.000 euro (vanaf 2018), een viertal jaarlijkse KHMW/Eizenga beurzen voor studies MBA en economie in de Verenigde Staten van elk 50.000 USD (met ingang van 2019), de jaarlijkse Kees Schouhamer Immink Prijs voor technische computerkunde en telecommunicatie (tevens vanaf 2019) en de jaarlijkse ET Outreach Award, voor een project dat tot doel heeft de sterrenkunde bij een breder publiek onder de aandacht te brengen (met ingang van 2020).

Jury's voor de prijzen worden samengesteld uit leden (wetenschappers) uit de relevante disciplines en voorgezeten door een van de directeuren.

Lezingen, symposia en publicaties

Binnen de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen heeft uitwisseling van gedachten onder meer plaats door lezingen en symposia. Traditioneel zijn dit jaarlijks de Winterlezing - door één van de directeuren, de Haarlemse Voordracht - door één van de leden, en de Herfstlezing - twee korte lezingen door een recent benoemde directeur en een recent benoemd lid. Een groot aantal van deze lezingen is gepubliceerd.

Sinds 2005 organiseert de Maatschappij ieder jaar de Jan Brouwer Conferentie over een multidisciplinair maatschappijgericht onderwerp. De verslagen van deze conferenties zijn gepubliceerd. Met ingang van 2019 is het thema van deze conferentie gekoppeld aan het thema van de Brouwer Vertrouwensprijs, dit jaar was dat 'Fake News'.

In samenwerking met het Wim Drees Fonds worden sinds 2017 jaarlijks twee seminars georganiseerd met een economische invalshoek en speciale aandacht voor de overheidsfinanciën. Een van die bijeenkomsten heeft plaats in Den Haag kort na Prinsjesdag en is gerelateerd aan de Miljoenennota. Een beknopt verslag van de seminars is te vinden op onze website. In 2020 en 2021 zijn de voorjaarsbijeenkomsten vanwege corona komen te vervallen.

De 2-jaarlijkse Spaarnelezing, geïntroduceerd in 2015, is een initiatief van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen en Teylers Museum, met als doel wetenschappelijke onderwerpen te delen met een breed publiek. In het najaar van 2021 is de lezing gekoppeld aan de opening van Teylers huis en gewijd aan de Verlichting.

Nieuw vanaf 2017 zijn debatbijeenkomsten over actuele maatschappelijke vraagstukken, waarvan er drie hebben plaatsgehad.

In de coronaperiode hebben deze debatten plaatsgemaakt voor de zgn. Blauwe Kamer sessies, waarmee het mogelijk werd digitaal onze leden en directeuren te blijven verbinden. Tot en met juni 2021 hebben er zeven sessies plaatsgevonden, alle over onderwerpen die met de coronacrisis te maken hebben, zoals vaccinontwikkeling, de veranderende relatie tussen wetenschap en beleid, en begin juni van dit jaar – in samenwerking met het Directoraat-generaal Samenleving en COVID-19 – een sessie over Nederland post-Covid, waarin werd besproken wat er tijdens corona in de knel is gekomen dat we wensen te herstellen en welke vernieuwingen het licht gezien gezien die we graag zouden willen behouden. Alle Blauwe Kamer sessies zijn op de website van de KHMW na te kijken (khw.nl/blauwe-kamer-sessies).

Hiernaast worden incidenteel wetenschappelijke lezingen en debatten georganiseerd, veelal in samenwerking met bevriende organisaties, recentelijk bijvoorbeeld met de Stichting Beroepseer, TEDx Youth en de Nationale DenkTank, en in 2019 met het Nederlands Klassiek Verbond en de Hogeschool InHolland.

Een overzicht van alle publicaties staat op onze website (khw.nl/publicaties).

C *Specifieke voornemens voor 2021/2022*

Naast de jaarlijks terugkerende werkzaamheden die verband houden met de jaarlijkse prijzen en lezingen bestaan er de volgende specifieke voornemens.

In de coronaperiode hebben de activiteiten van de KHMW grotendeels online doorgang kunnen vinden. Nu de situatie weer enigszins lijkt te normaliseren heeft het bestuur tijdens de jaarlijkse heidag besproken wat de ervaringen van de afgelopen anderhalf jaar ons hebben geleerd voor de toekomst en hoe bijeenkomsten en activiteiten vorm te geven in een juiste mix van online en fysiek. Het jaar 2020 heeft de mogelijkheid geboden uitgebreid ervaring op te doen met online bijeenkomsten, waarmee vaak niet alleen meer maar ook andere kijkers werden getrokken.

Om de hogere aantallen vast te houden, zullen prijsuitreikingen, die als de omstandigheden het toelaten met ingang van dit najaar weer in het Hodshon huis zijn, standaard live worden gestreamd. Zo kunnen familieleden, vrienden en collega's van prijswinnaars die niet in de gelegenheid zijn naar het Hodshon huis te komen prijsuitreikingen toch, op afstand, bijwonen. Voor wat betreft de reguliere lezingen en conferentie zal per bijeenkomst een inschatting worden gemaakt of een livestream toegevoegde waarde heeft.

Het voornemen is de online Blauwe Kamer sessies, met als doel te informeren en gelegenheid te bieden informeel met elkaar te praten, ook na corona voort te zetten, met een kleine groep directeuren en leden in het Hodshon huis en indien het thema zich daartoe leent in samenwerking met externe partners. De eerstkomende sessie heeft als thema multidisciplinariteit en wordt georganiseerd samen met het NIAS en het Lorentz Center.

Bij de Winterlezing in 2022 zal worden geëxperimenteerd met een nieuw format, meer gericht op dialoog. Daarnaast wordt overwogen de jaarlijkse Herfstlezing met ingang van 2022 te vervangen door een diner pensant. Deze ideeën worden de komende maanden verder uitgewerkt.

In het najaar zal – nu het weer kan – de succesvolle formule van een excursie met daaraan gekoppeld een lezing worden hervat, te beginnen met een bezoek aan de tentoonstelling ‘Vogelpracht’ in Teylers Museum.

Verder is het streven de Drees seminars te hervatten in het reguliere ritme. Wellicht zou er vanuit het Drees Fonds ook een oeuvreprijs op het gebied van economie/politiek kunnen worden ingesteld.

Omdat het traditionele jaardiner in mei twee keer niet in de gebruikelijke vorm kon doorgaan, is er dit najaar een diner om onze directeuren en leden welkom terug te heten in het Hodshon huis na een lange periode van alleen maar online bijeenkomsten. Ook wordt begin 2022 een speciale ontvangst gepland voor alle prijswinnaars die vanwege de coronabeperkingen niet in het Hodshon huis zijn geweest.

Overwogen wordt in aanvulling op de Brouwer Vertrouwensprijs en de Jan Brouwer Conferentie een landelijke KHMW Brouwer wisselleerstoel Maatschappelijk Vertrouwen in te stellen. Door het gezamenlijke thema maatschappelijk vertrouwen kunnen deze drie Brouwer-activiteiten elkaar versterken.

Om ten aanzien van de communicatie een professionaliseringsslag te maken wordt toegewerkt naar een breed, alomvattend, communicatieplan, waarbij wellicht hulp van buitenaf zal worden ingeschakeld.

In 2019/2020 heeft de archiefcommissie een begin gemaakt met de inventarisatie van de boeken in de bibliotheek en aula en de herinrichting van de boekenkasten. De commissie heeft haar werkzaamheden vanwege corona tijdelijk moeten staken en zal deze na de zomer weer opnemen.

D *Organisatie en bestuur*

Rechtsvorm

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen is een vereniging en heeft de ANBI-Status.

Fondsen en stichtingen

Door de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen worden drie stichtingen beheerd (Stichting Jan Brouwer Fonds, Dr. Saal van Zwanenberg Stichting en Stichting Eizenga-Van Oosten Fonds) en zeven fondsen op naam (Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds, Fonds Van der Knaap, Dr. W.J.E. Voet Fonds, Mr. J.C. Baak Fonds, De Zeeuw-Van Dishoeck Fonds, Wim Drees Fonds en Schouhamer Immink Fonds). Hiermee worden prijzen en activiteiten gefinancierd. Hierover kunt u meer lezen op onze website (khw.nl/fondsen-en-stichtingen).